

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. – К.: Видавничий центр “Академія”. – 2004. – С.344.
2. Вачков И.В. Основи технологии группового тренинга / И.В.Вачков. – М.: Ось-89, 2000. – 224с. – (Практическая психология).
3. Курмишева Н. Дискусія і диспут як засоби формування професійних умінь / Н.Курмишева // Вища освіта. – 2007. – №1. – С.26-32.
4. Мацько Л. І. Матимемо те, що зробимо. До питання формування мовної культури / Л.Мацько // Дивослово. – 2001. – № 9. – С.2-3.
5. Мацько Л.І. Риторика: предмет, основні поняття, розділи // Дивослово. – 2001. № 12. – С.28 – 31.
6. Паламар Л.М. Функціонально – комунікативні основи навчання українській мові у вузі в період національного відродження // Українська мова у вищих навчальних закладах України: Тематичний збірник наукових праць / Укл. Л.М.Паламар, І.В.Коропенко. – К.: ІСДО, 1993. – С. 3 – 11.
7. Пентилюк М.І. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / Колектив авторів за редакцією М.І.Пентилюк: М.І.Пентилюк, С.О.Караман, О.В.Караман, О.М.Горошкіна, З.П.Бакум, М.М.Барахтян, І.В.Гайдаєнко, А.Г.Галетова, Т.В.Коршун, А.В.Нікітіна, Т.Г.Окуневич, О.М.Решетилова. – К.: Ленвіт, 2004. – 400 с.
8. Пентилюк М.І. Формуючи риторичну особистість // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2008. № 5. – С. 84 – 91.
9. Рукас Т.П. Про мету та зміст курсу “Ділова українська мова” // Нові технології навчання: Науково-методичний збірник. – Вип. 23. – К.: ІЗМН, 1998. – С.204 – 213.
10. Сагач Г.М. Вибрані твори: В 5 т. Т.3: Ділова риторика: “Добротословіє”. – Рівне: ПП ДМ, 2006. – 320 с.: іл.
11. Сагач Г.М. Вибрані твори: В 5 т. Т.2: Хрестоматія: “Золотослів”. – Рівне: ПП ДМ, 2006. – 288 с.: іл.

Шиянюк Л.В.

ТЕКСТОЦЕНТРИЧЕСКИЙ ПОДХОД К ФОРМИРОВАНИЮ РИТОРИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ ТЕХНИЧЕСКИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ I-II УРОВНЕЙ АККРЕДИТАЦИИ

Статья раскрывает роль текстоцентрического подхода к формированию риторической культуры студентов, которые получили базовое среднее образование и продолжают обучение в высших технических учебных заведениях I-II уровней аккредитации.

Ключевые слова: текст, текстоцентрический подход, риторическая культура, профессионально-коммуникативная компетентность.

Shyyanyuk L.V.

TEXTOCENTRICAL APPROACH IN FORMING RHETORICAL CULTURE OF STUDENTS AT HIGHER TECHNICAL ESTABLISHMENTS OF THE I-II LEVELS OF ACCREDITATION

The article gives the role of the textocentric approach in forming rhetorical culture of students which have got basic secondary education and continue study at higher technical establishments of the I – II level of accreditation.

Key words: text, textocentrism, rhetorical culture, professional communicative competence.

УДК 371.13

Шкуренко О. В.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті автор розглянув основні засади комунікативності майбутнього педагога. Розкрив проблему недостатньої підготовки вчителів початкових класів стосовно професійно-педагогічної комунікації.

Ключові слова: професійно-педагогічна комунікація, засади комунікативності майбутнього педагога.

Постановка проблеми. Все більший інтерес до вищої освіти проявляє українське суспільство на початку XXI століття, пов'язуючи політичний, економічний, соціальний і культурний розвиток нашої країни з підвищенням освітнього, морально-етичного і духовного рівня розвитку молодого покоління. Тому основним завданням вищої школи є не просто підготовка кваліфікованого фахівця, а й всебічний розвиток його інтелектуального потенціалу. Для досягнення цієї мети спрямований освітній процес, організатором якого виступає викладач. Професійна діяльність викладача спрямована не лише на передачу необхідних теоретичних знань і формування практичних умінь і навичок, але і на виховання якостей особистості студента, майбутнього вителя початкових класів. У прямій залежності знаходиться ефективність підготовки фахівця, яка є показником якості вищої освіти в цілому. Проте для педагогів найбільш актуальним є розгляд проблеми педагогічного спілкування як специфічної міжособової взаємодії педагога і студента. Під час вивчення дисциплін викладачам слід звертати увагу не тільки на знання і зміст предметів, але також формувати вміння педагогічної комунікації. Кожен студент повинен на власному досвіді перевірити різноманітність підходів до вивчення навчального матеріалу і мати доступ до різних типів освітнього середовища.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз вітчизняної та зарубіжної науково-педагогічної літератури свідчить, що питання педагогічної комунікації вивчали за такими напрямками: теорія і методологія організації педагогічного спілкування, його зміст і функції в навчально-виховному процесі (Н.П.Волкова, А.С. Нісімчук, О.С. Падалка О.М. Леонтєв), комунікативно-мовленнєвий розвиток дитини та культура спілкування (О.Аматьєва, О.О.Заболотська). Аналіз практики майбутніх учителів молодших класів, опитування студентів засвідчило, що в майбутніх педагогів недостатньо розвинені навички професійно-педагогічної комунікації, вміння формулювати мету майбутньої діяльності та обґрунтовувати її доцільність, невміння налагоджувати контакти з учнями, формулювати різні комунікаційні ситуації.

Виклад основного матеріалу. В. О. Сухомлинський писав: “Людина залишає себе передусім в людині. У цьому наше безсмертя. У цьому вище щастя і сенс життя. Людський дух тим і відрізняється від існування тваринного, що продовжуючи рід свій, ми залишаємо в людині свою красу, ідеали відданість високому і піднесеному. Чим глибше ви зуміли відобразити, зберегти себе в людині, тим ви багатші як громадянин і тим щасливішим буде особисте життя” [3].

Педагогічне спілкування як компонент педагогічної взаємодії припускає взаємну обумовленість компонентів, у даному випадку – взаємний вплив об'єкта і суб'єкта педагогічного спілкування. Спілкування лише тоді є ефективним, коли воно будується з позиції діалогу, в якому і суб'єкт, і об'єкт є рівноправними складовими одного цілого.

Говорячи про індивідуальні якості викладача і студента, ми відмічаємо багато спільного: і викладач, і студент є суб'єктами соціальних стосунків і свідомої діяльності, членами одного і того ж суспільства, і різниця між ними обумовлена лише існуючою в даний момент позицією “викладач – студент” або “суб'єкт-об'єкт – об'єкт-суб'єкт” [1].

Ми також можемо стверджувати, що студент за будь-якими якостями може (і повинен) перевершувати свого викладача – в цьому полягає процес розвитку будь-якого суспільства. Проте метою педагога була і залишається допомога у формуванні особистості майбутнього фахівця. Для цього він повинен активно впливати на розвиток інтелектуальних, культурних якостей особистості студента. Цього можна добитися лише у тому випадку, коли викладач сам прагне до вдосконалення своїх індивідуальних якостей, не забуває про саморозвиток і самоактуалізацію.

Індивідуальні якості педагога стають професійно значущими в процесі педагогічної взаємодії зі студентами. Індивідуальні якості майбутнього педагога не лише зазнають змін у

процесі навчання, але і в деякій мірі впливають на нього. Для студента, який має ті або інші психологічні проблеми, допомога викладача потрібна в їх вирішенні, зацікавленість останнього викликає у студента появу позитивних емоційних психологічних передумов взаємодії. Тому потреба в спілкуванні є інтегруючим компонентом педагогічної взаємодії, без якої викладачеві неможливо ефективно здійснювати педагогічну діяльність, і відсутність якої у студента порушує зворотний зв'язок.

Таким чином, педагогічна взаємодія припускає активне спілкування, в ході якого проявляються усі грані особистості, відбувається обмін думками, взаємовплив суб'єктів спілкування і навчання.

Професійні якості особистості викладача і студента відрізняються, оскільки перший вже зайняв певну позицію в суспільстві, досяг деяких цілей в професійному плані, а останній ще тільки прагне до цього. На основі потреби в педагогічній діяльності, за наявності спеціальних знань і умінь, володінні прийомами навчання і виховання педагог намагається реалізувати потребу в професійній самоактуалізації. Та все ж індивідуальні, як і професійні, якості особистості викладача залишаються незмінними.

Професійні якості особистості студента знаходяться у стадії формування під час навчання у вищому навчальному закладі. Для багатьох студентів майбутня професійна діяльність бачиться нечітко, хоча вони в основному усвідомлено вибирали місце навчання – факультет і спеціальність. Тому прагнення до професійної діяльності і потреба в професійній самоактуалізації виникають у процесі навчання і багато в чому залежать від мотивації до навчання. Викладач виз, мета якого – підвищення мотивації до навчання, немов готує умови появи потреби в професійній самоактуалізації студента, передує подальшому формуванню особистості фахівця.

Отже, індивідуальні і професійні якості особистості викладача і студента тісно взаємозв'язані; певні якості особистості викладача впливають на якості особистості студента, сприяють появі нових і перетворенню існуючих. Це відбувається в ході педагогічного процесу і може бути визначене як педагогічна взаємодія.

В опануванні навичок спілкування – найбільша відповідальність віддається вчителю початкових класів (так як основи всіх наук закладаються за перші роки навчання в школі). Комунікативна функція мови служить передусім спілкуванню. Навчити студента встановити контакт не лише із колегами, але в основному з дітьми молодшого шкільного віку, бути готовим до діалогу, уміти піднести відомості про себе, своє найближче оточення, свою професію – ось деякі із завдань, що успішно ставить і вирішує викладач. Спілкування як найважливіший аспект життєдіяльності людини є завжди актуальним і перспективним.

Відповідно до існуючих проблем мета викладача – навчити студента спілкуванню, і вона може бути виконана тільки за умови особистої зацікавленості студента в процесі спілкування, опанування норм поведінки, навичок і прийомів спілкування. Тому викладач трансформує свою мету в мету студента, виконанню якої сприяє педагогічний процес у виз.

Спілкування – це багатоплановий процес розвитку контактів між людьми породжуваний потребами спільної діяльності[5]. Спілкування включає обмін інформацією між її учасниками, який може бути охарактеризований як комунікативна сторона спілкування. Друга сторона спілкування – взаємодія тих, що спілкуються – обмін в процесі мови не лише словами, але і діями, вчинками. І, нарешті, третя сторона спілкування припускає сприйняття такими, що спілкуються один з одним.

Таким чином, в єдиному процесі спілкування зазвичай виділяють три сторони:

- комунікативну (передача інформації);
- інтерактивну (взаємодія);
- перцептивну (взаємосприйняття).

Що розглядається в єдності цих трьох сторін спілкування, виступає як спосіб організації спільної діяльності і взаємин включених у неї людей [4].

Таким чином, діяльність – частина, сторона спілкування, а відчуття – частина, сторона діяльності, але разом вони утворюють нерозривну єдність в усіх випадках.

Зміст спілкування полягає в тому, що в процесі комунікації здійснюється взаємовплив людей один на одного. Щоб повністю описати цей процес, недостатньо знати тільки структуру комунікативного акту необхідно ще проаналізувати і мотиви тих, що спілкуються, їх цілі, установки та ін. Для цього треба звернутися до тих знакових систем, які включені в мовне спілкування окрім мови. Хоча мова і є універсальним засобом спілкування, вона набуває значення тільки за умови включення в систему діяльності, у свою чергу обов'язково доповнюване вживанням інших немовних знакових систем. Тому комунікативний процес виявляється неповним, якщо ми відволікаємося від невербальних його засобів.

Інтерактивна сторона спілкування – умовний термін, що означає характеристику компонентів спілкування, пов'язаних із взаємодією людей безпосередньою організацією їх спільної діяльності. Цілі спілкування відбивають потреби спільної діяльності людей. Спілкування завжди повинне припускати деякий результат – зміну поведінки і діяльності інших людей. Тут спілкування і виступає як міжособова взаємодія тобто сукупність зв'язків і взаємовпливу людей, що складаються в їх спільній діяльності. Міжособова взаємодія є послідовність розгорнутих в часі реакцій людей на дії один одного: вчинок індивіда А, що змінює поведінку індивіда В, викликає з сторони останнього реакції у відповідь, які, у свою чергу, впливають на поведінку А [2].

На даному етапі розвитку школи більшість учителів традиційної школи організують навчальний процес, зосереджуючись на змісті власної діяльності. За таких умов позиція учня – пасивний слухач, який іноді демонструє свої знання з певного предмета. Стратегія інтерактивного навчання полягає в тому, щоб учень був активним учасником навчального процесу. Зміна позицій учня й педагога в результаті запровадження інтерактивного навчання призводить до змін у змісті діяльності учасників освітнього процесу. Взаємодія між учителем і учнями заснована на паритетності. Паритетні стосунки допускають прийняття педагогом думок і активної позиції учнів, визнання за ними права на самостійність суджень, відмову від переконання в тому, що єдино правильна думка належить учителю.

В Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини у складі дисципліни “Методика навчання математики в початковій школі” читається курс “Сучасні комунікаційні технології”. В межах курсу студенти вивчають основні закономірності побудови навчального процесу, методи і форми організації навчальних занять з предмета, знайомляться з вискоєфективними комунікаційними технологіями, зокрема, інтерактивними технологіями навчання. На лекціях та семінарських заняттях з курсу “Сучасні комунікаційні технології” розглядаються види теоретичного навчання учнів, форми практичного навчання, комбінація різних форм організації навчальних занять і можливості використання комунікаційних технологій на заняттях з використанням інноваційних технологій. На практичних заняттях з означеного курсу широко використовується метод проектів. Відповідно до мети проекту (заданій формі організації занять) студенти розробляють дидактичну структуру навчального заняття, добирають необхідні засоби наочності, які важливі для сприйняття матеріалу в молодших класах. Дидактичний супровід до проєктованого заняття оформляються у вигляді презентації MS Power Point, які озвучуються із застосуванням вербальних методів комунікації. На заняттях за підсумками роботи над проєктом імітується реальний навчальний процес: студенти проводять уроки із застосуванням розроблених ними дидактичних матеріалів.

Висновки. Таким чином, у межах курсу “Сучасні комунікаційні технології” у студентів формується готовність і бажання застосовувати нові комунікаційні і педагогічні технології при навчанні учнів. Після використання різних технологій вони набувають досвіду щодо різноманітності підходів до вивчення навчального матеріалу і використовують різні типи інтерактивних технологій. В основу цієї методики покладені різновиди педагогічної комунікації для досягнення найбільш позитивного результату.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Каган М. С. Світ спілкування. Проблема міжсуб'єктних стосунків. – М.: Политиздат, 1988.
2. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання. – К., 2007. – 144 с.

3. Заболотська О.О. Формування індивідуальності майбутніх учителів-словесників у професійній підготовці/О.О.Заболотська. – Херсон: Айлант, 2006. – 304с.
4. Абрамович С.Д. Мовленнєва комунікація/ С.Д. Абрамович, М.Ю.Чікарькова: Підручник. – К.: Центр навч. л-ри, 2004.
5. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: Навч. посіб. – К.: ВЦ “Академія”, 2006. – 256 с. (Альмаматер).

Шкуренко О. В.

**ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ КОМУНИКАЦИИ
БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ**

В статье автор рассмотрел основные положения коммуникативности будущего педагога. Раскрыл проблему недостаточной подготовки учителей начальных классов относительно профессионально – педагогической коммуникации.

Ключевые слова: профессионально – педагогическая коммуникация, положения коммуникативности будущего педагога.

Shkyrenko O.V.

**FORMING PROFESSIONALLY PEDAGOGICAL COMMUNICATIONS OF FUTURE TEACHER
OF INITIAL CLASSES**

In the article an author considered basic principles of communicativeness of future teacher. Exposed the problem of insufficient preparation of teachers of initial classes in relation to professionally pedagogical communication.

Key words: to professionally pedagogical communication, basic principles of communicativeness of future teacher.

УДК 371.132

Яцула Т.В.

**ПРО СТАН ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ДОЗВІЛЛЯ ШКОЛЯРІВ**

У статті аналізується зміст підручників, навчально-методичних посібників із педагогіки, педагогічної психології щодо підготовки майбутніх учителів до організації дозвілля школярів.

Ключові слова: дозвілля школярів, середовище, соціалізація.

Аналіз сучасних уявлень щодо підготовки вчителя-вихователя та соціокультурного стану дозвілля школярів дозволяє визначити ряд суперечностей, що потребують розв'язання. Підготовка фахівців щодо діяльності у сфері дозвілля дітей і молоді здійснювалась і здійснюється в інститутах культури. За часи радянської влади вона передбачала: загальну освіту з переважанням суспільно-політичних і загальноосвітніх дисциплін; широку спеціальну освіту, що забезпечувала теоретичні знання і практичні навички як у галузі культури та народної освіти в цілому, так й у сфері позашкільного просвітництва та організації дозвілля; вузьку спеціалізацію в одній із галузей художнього виховання і поширення науково-політичних знань [11: 38]. З другого боку, у вищих педагогічних навчальних закладах здійснювалась підготовка вчителів до діяльності у сфері дозвілля школярів, яка мала чітко визначену орієнтацію як позашкільна та позаурочна діяльність учителя. Разом з цим слід відзначити, що дозвілля школярів як у радянські часи, так і в сучасних умовах включає не тільки державно створені інститути, в яких школярі мали і мають можливість розвиватись відповідно здібностям, інтересам, потребам, а й дозвілля неконтрольоване. Здійснення відповідної підготовки майбутніх учителів вимагає розробки науково-методичного і програмно-методичного забезпечення навчально-виховного процесу у вищих педагогічних навчальних закладах освіти.